

348
Т33

Міністерство освіти України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і методики трудового
та професійного навчання

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ТРУДОВОЇ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ**

Збірник наукових праць
Випуск 2

Кривий Ріг
1999

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ

Досвід власної роботи дозволяє нам стверджувати, що не завжди студент, який добре вчиться, якісно проводить уроки під час педагогічної практики і вміє добре спілкуватися з дітьми. Комунікабельність та професійна майстерність залежить від багатьох чинників. Перш за все професійна майстерність майбутнього вчителя обслуговуючої праці залежить від рівня засвоєння спецтехнологій.

Досліджуючи існуючу проблему викладання спецтехнологій у вузах, можна впевнено говорити, що від вибору викладачем системи викладання та вдалого поєднання форм і методів навчання в значній мірі залежить ступінь активності студентів, а відповідно і рівень задоволеності навчанням. А як стверджує Е.Свекбовська-Ковалик, між активністю та задоволенням існує тісний взаємозв'язок(1). Вона переконана, що від активності та тісного поєднання всіх ланок вищої школи безпосередньо залежить стиль навчання, характер участі студентів у науковому житті і, врешті-решт, результати навчання: ті, що вимірюються оцінками, і ті, що пізніше знаходять своє відображення в рівні підготовки до професійного та сімейного життя.

Застаріла лекційно-семінарська форма у вузі виховує пасивну, споживацьку, узагальнюючу життєву позицію. Основні вади класичної системи в тому, що вона не враховує індивідуально-психічні особливості студентів, орієнтує педагогічні зусилля на абстрактного студента, не забезпечує оптимального інтелектуального розвитку найбільш здібних із них.

Лекційне викладання теоретичного матеріалу передбачає автоматичний запис інформації із частковим її осмисленням. Такий підхід розхолоджує студентів і не стимулює розвиток активності.

На лекційному занятті (в більшості випадків) студенти спроможні тільки первинно осмислити інформацію. На запитання викладача не завжди можуть відповісти, так як засвоєння знаходиться на рівні нечітких уявлень та поверхневого розуміння.

Існуюча система характеризується недостатнім арсеналом самоорганізуючих чинників розумової праці студента. Як відомо,

мотиваційні компоненти у навчанні є лише передумовою систематичного учіння. Так як оволодіти матеріалом студенти можуть тільки в процесі власної активності, за рахунок власних сил та власної напруги, то необхідно створити певні умови для активізації їх учбової діяльності. На формування потреби в навчанні, зацікавленість в учінні впливає ціла низка педагогічних факторів та методичних прийомів.

З певністю можна стверджувати, що студенти досить активні при вивченні тих дисциплін, викладачі яких вимогливі як до студентів, так і до себе. Одним із вагомих педагогічних факторів, що формують потребу в знаннях є застосування сучасних систем та методів навчання, які дають можливість задіяти всі тактичні і стратегічні компоненти, морально-матеріальні стимули і мотиви навчання.

Активність, зацікавленість у навчанні можливо підтримувати за умов поєднання зусиль викладача та студента. Це в повній мірі можна реалізувати в системі модульного навчання, дотримання принципів якого сприяє формуванню активності студентів, вихованню їх самостійності та зацікавленості в оволодінні новим матеріалом.

Проблемою активізації пізнавальної діяльності студентів займаються В.П.Безпалько, Ю.Г.Татур, які розробили цілісну систему управління процесом сходження на рівнях засвоєння.

Застосування системи модульного навчання при вивченні спецтехнологій свідчить про унікальну можливість морально-матеріального стимулювання студентів. Системне оцінювання знань з урахуванням самооцінки студента в значній мірі поліпшують взаємовідносини між викладачем та студентом. Зникають питання причин несправедливості оцінювання, а з досвіду відомо, що коли розроблено критерії самооцінки, то студент оцінює себе навіть більш об'єктивно, не завищуючи оцінку (що частіше трапляється у викладачів).

Модульна система навчання створює умови для поточного та підсумкового рейтингування як результату оцінювання. Як відомо, від частоти здійснення контролю за процесом засвоєння знань прямо пропорційно зростає ефективність управління пізнавальною діяльністю студентів. Система зворотнього зв'язку посилюється постійною рефлексією, яка передбачає систематичне і своєчасне інформування викладача про стан сприймання, розуміння та засвоєння студентами знань, умінь та навичок, оцінки свого інтелектуального рівня. Систематична рефлексія мобілізує розумову працю, саморух студента до самопізнання та самоаналізу своїх

пізнавальних можливостей, а отже, поліпшує саме управління навчальним процесом.

Впровадження рейтингової системи оцінювання стимулює та самоорганізує систематичну навчальну роботу студентів, забезпечує об'єктивність в оцінюванні знань, підсилює мотивацію навчання, дає змогу викладачеві вчасно проводити корекцію навчальної діяльності.

Так при вивченні дисципліни "Основи конструювання та моделювання одягу" для реалізації контролю знань доцільно використати опорні оцінки за такі види робіт для кожного модуля зокрема:

- контрольні роботи першого виду (рівень знань);
- контрольні роботи другого виду (рівень вмінь);
- контрольні роботи третього виду (рівень навичок);
- контрольні роботи четвертого виду (рівень творчих можливостей);
- практичні роботи з креслення основ на індивідуальні фігури;
- виконання завдань різного рівня складності;
- мотиваційні тести (на початковій, проміжковій та підсумковій стадіях вивчення курсу).

Принцип модульності передбачає організацію навчання за наперед заданою модульною програмою, як такою, що складається із логічно завершених доз навчального матеріалу (модулів) із структурованим змістом кожного модуля та системою управління навчальним процесом. Модульна програма з курсу спецтехнологій дає нам змогу не лише зорганізувати студентів до засвоєння знань, а й оцінити кожного з них за наперед заданими параметрами, без психічного та фізичного перевантаження як студентів, так і викладачів.

Особливе значення має введення самооціночних дій студента. Специфіка педагогічного вузу покладає на студента додаткові професійні вимоги (в порівнянні із підготовкою просто інженера). Майбутній вчитель повинен в стінах вузу навчитись сам створювати проблемні ситуації, розробляти системи оцінювання знань та вмінь, уміти виготовляти нові дидактичні засоби тощо.

У вищій освіті склалася практика перевірки знань в період екзаменаційної сесії, а якщо вважати оцінювання знань студентів найсильнішим самоорганізуючим фактором, то можна говорити, про доцільність рейтингування. Експериментальне використання рейтингової системи навчання при вивченні спецтехнологій спонукає

студентів до систематичної праці протягом семестру.

Своє бачення у навчанні студентів пропонує А.Алексюк. За рахунок індивідуалізації навчального процесу зменшується семестрова доза навчального матеріалу, а поточне модульне оцінювання стимулює студентів до систематичної роботи (3).

Принцип модульності допомагає підвищити рівень диференціації навчання, яка враховує індивідуальні особливості студентів і спрямовує їх на оптимальний індивідуальний розвиток засобами структурування змісту навчального матеріалу, добром відповідних до психічних особливостей студента форм навчання, прийомів та методів навчання.

Система модульного навчання, структурування знань передбачає умови виділення базових знань, що потребують глибокого засвоєння і є кістяком модуля. В залежності від складності та інтелектуальних можливостей студентів вони можуть бути зрозумілі або засвоєні. В модульній програмі головні питання чітко виділені, що дає змогу студентам сконцентрувати на них свою увагу. Допоміжні знання - це такі, з якими студенти тільки знайомляться і які виконують (на думку П.І.Сікорського) розвивальну функцію (4).

Соціально-економічний аналіз показує, що необхідні стимули і засоби виявлення та розвитку індивідуальності студента, його творчих можливостей, створення педагогічних умов для особистісного включення в процес пізнання.

Вивчивши систему цілей підвищення рівня знань в системі модульного навчання, розроблену А.А.Федоровою, ми вважаємо за доцільне використати ідею для визначення цілей підготовки вчителя обслуговуючої праці при вивченні спеціалізації:

Цілі 1-го роду, що задають навчальний контекст	Цілі 2-го роду, що задають професійний контекст
1.1 Засвоєння професійних умінь та навичок раціональної роботи з текстовою інформацією	2.1 Набуття досвіду самоосвіти за допомогою засобів раціональної роботи з текстовою інформацією.
1.2 Підвищення професійної майстерності майбутнього вчителя через отримання глибоких знань із спеціальних дисциплін.	2.2 Використання отриманих знань і умінь із спеціальних дисциплін при вивченні методик трудового, професійного навчання та під час педагогічної практики.
1.3. Засвоєння форм та методів активного навчання в модульній системі.	2.3 Оволодіння формами та методами активного навчання в модульній системі.

На підставі наукових розробок А.А.Федорової структуру експериментальної системи підготовки вчителя обслуговуючої праці в системі модульного навчання при вивченні спецдисциплін можна представити у такому вигляді:

1-ий елемент

Навчання прийомам раціональної роботи з текстом

Навчальна діяльність

2-ий елемент

Самостійне вивчення літератури, апробація елементів курсу спеціальних дисциплін

Основи конструювання та моделювання одягу	Технологія швейного виробництва	Матеріалознавство швейного виробництва	Обладнання швейного виробництва
---	---------------------------------	--	---------------------------------

Квазіпрофесійна та навчально-професійна діяльність

3-ій елемент

Обговорення актуальних проблем використання знань у процесі навчання в модульній системі

Методика трудового та професійного навчання

Квазіпрофесійна діяльність

Підготовка та захист курсових робіт

Навчально-професійна діяльність

Вважати найважливішими умовами успішного запровадження системи модульного навчання при підготовці вчителя обслуговуючої праці можна такі:

- 1) наявність наочних посібників та комплексу завдань до виконання самостійної роботи;
- 2) розвиток позитивної мотивації вивчення спецтехнологій;
- 3) створення проблемних ситуацій для активізації мислительної

діяльності студентів;

4) встановлення та активізація міжпредметних зв'язків дисциплін, які вивчаються;

5) формування самостійності студентів, необхідної для оволодіння знаннями;

6) виявлення та закріплення професійного інтересу у підвищенні фахової кваліфікації;

7) досконалість системи контролю.

Кожна із вказаних умов важлива (дати перевагу одній з них і зневажати іншу неможливо, оскільки вони тісно пов'язані між собою). Проте можна виділити, як одну із суттєвих якостей особистості - самостійність. При оволодінні знаннями самоосвіта за книжками значно важливіша і різнобічніша, ніж застаріла лекційна система, що визначає більшість науковців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Свекбовская-Ковалик З. Некоторые аспекты познавательной активности студентов. - М., 1990.

2. Беспалько В.П., Татур Ю.Г. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов. - М., 1990.

3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи: Курс лекцій: модульне навчання. - К : Освіта, 1999.

4. Федорова А.А. Реализация контекстного подхода при повышении квалификации преподавателей. - М., 1988.

В.Г.Гладири

*Криворізький міжрегіональний
центр професійної підготовки
та перепідготовки звільнених
у запас військовослужбовців*

НОВІ ПОГЛЯДИ НА КОМПЛЕКСНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Реалізація Закону України "Про професійно-технічну освіту" вимагає нового наукового та соціального мислення. В центрі уваги науковців та практиків - пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу. Нові соціально-економічні умови поступово народжують як нового учня, так і нового вчителя. Без глибокого оновлення науково-методичної роботи не можна сподіватися на